

»Drostgaarden«

- en gammel gård i Bjernemark

af Leo Jespersgaard

For en halv snes år siden mødte jeg en eftermiddag en nydelig dame på gårdspladsen på »Drostgaarden«, hvor hun stod med sit fotografiapparat og bad om lov til at fotografere den gård, hvor hun mente at have haft forfædre boende.

Det viste sig, at Hjørdis Mikkelsen fra Vanløse var slægtsforsker, og hun havde derfor kontakten Valdemar Jensen på Taasinge Lokalhistoriske Arkiv, og han havde hjulpet hende med at fremskaffe data om hendes slægt.

Materialet, som Valdemar Jensen havde fundet frem, fik jeg i kopi, og det danner, sammen med andet senere fremskaffet materiale fra arkivet, baggrund for en væsentlig del af denne historie om gården, hvor jeg har boet i 10 år.

»Drostgaarden« ligger i Bjernemark by og er en af de ældste gårde på Tåsinge. Sammen med nabogården »Strandbæksminde« og den tredje gård, nu kaldet »Ryttergaarden«, hvorfor ved jeg ikke, ligger gårdene på det samme sted, som de har ligget i hvert fald siden 1500-tallet.

»Strandbæksminde«, som dengang omtaltes som »Strambæchgaard« efter ejeren Jep Strambæch, omtales allerede i 1537, hvor også landsbyen Biernemarck omtales i Kærstrups Jordebog. Landsbyen omtales måske som Bierne allerede i 1460 i et Tingsvidne, men der er tvivl om papirenes ægthed.

Den første, der omtales omkring matr. nr. 3 (»Drostgaarden«), er Anders (Rasmussen?) Drost i 1610, gift med Anne (Drostis), som dør i 1652. Den næste fæster hedder Erich Hansen og er vist nok Annes søn af første ægteskab. Han fæster gården fra 1630-1649,

hvorefter Rasmus Andersen Drost har gården fra 1649 til 1690.

Hvoraf navnet Drost kommer er svært at forklare. Drost er ifølge leksikonet en middelaldertitel for den fornemste embedsmand, der i 1200-1300 tallet kunne træde i kongens sted som rigsforstander. Titlen bortfalder efter 1388. Så hvad dette navn har at gøre her i 1600-tallet får stå hen, der er oven i købet endnu en »Drostgaard« på det sydlige Tåsinge i dag.

Efter Rasmus Andersen Drost følger adskillige fæstere med gamle Tåsingenavne, for eks. Ottesen, Barfod, Stenner og Pelle. Den sidste slægt, der har fæstet gården, er slægten Sivertsen, hvor Hans Frederik Sivertsen fæstede gården i 1897. Han var søn af Sivert Sivertsen og Karen Ospensen fra Ny Vemmenæs. Hun må være efterkommer efter Oспен Hansen Drost, som faktisk var fæster på gården fra 1762 til 1777, så ringen var sluttet. Man løb jo åbenbart ikke af øen for at finde ægtefælle dengang.

Fra året 1762 foreligger der et interessant dokument, som Valdemar Jensen har fundet frem i sin gennemgang af gårdens historie.

Før 1762 var fæsteren Rasmus Christensen Drost (f. 1699) død, og hans enke Anne Jørgensdatter skulle giftes med nævnte Oспен Hansen. I den anledning havde den højvelbårne Hr. Cammerherre Juell udpeget tre vurderingsmænd til at gennemgå ejendommen med henblik på arv til afdødes familie.

Der følger så en længere redegørelse for, hvad der forefindes på gården, og det følger, hvad inventar angår, meget samme oversigt,

som Svend Højte beskrev i »Tåsinge Årbog 2003« omkring Ventepose Mølle. Der går helt ned i detaljer med underdyner og skråpuder, en gåsebænk med tre huller, øltønder og håndøkser i Huggehuset o.s.v. Men der er

også en vurdering af gårdens besætning og gårdens bygningsmæssige tilstand. I 1762 var gårdens besætning som følger, beskrevet efter alder og vurderingsværdi:

Beester:	Aar	Rdl.	Mark	Skilling
1 Mørkebrun Hest	10 -	15 -	-	-
1 Sort blæset Hest	13 -	13 -	-	-
1 dito sort snudet Hest	18 -	8 -	-	-
1 graae Hest Klod	3 -	16 -	-	-
1 sort dito	8 -	16 -	-	-
1 liden sort dito	16 -	10 -	-	-
1 gl. brun Hoppe med 1 Hestføll		16 -	-	-
Kiør:				
1 blaa Ryget Koe	7 -	6 -	-	-
1 Sort Rygget Koe	7 -	6 -	-	-
1 ditto - -	18 -	4 -	-	-
1 Sort blæset -	10 -	5 -	-	-
1 kuld sort -	13 -	4 -	-	-
1 sort stirmet qvie	3 -	4 -	-	-
1 aarings kalv		2 -	-	-
Sviin:				
1 Soe med 4er Griise		5 -	2 -	-
2de Aarings Griise		2 -	4 -	-
3de andre smaae Griise á 4 Mark		2 -	-	-
Faar:				
8 gl. Faar med 2 Lam		8 -	-	-
Giæs:				
3 gl. Gæs og en Gasse med 10 unger		2 -	4 -	-

Værdien af gårdens besætning opgøres sammen med gårdens inventar og husgeråd til en værdi af 195 Rigsdaler og 2 mark.

Herefter følger en gennemgang af, hvad der skyldes til andre uden for gården, og her har flere meldt sig. Henrich Lund i Lundby havde til gode for en skæppe ærter 1 Rdl. og 4 Mark, Niels Jacobsen i Stiold havde lånt den afdøde 3 Rdl. og 2 Mark, Niels Frandsen i Bierne-march havde til gode i værveløn 1 Rdl. og 2

Mark o.s.v. Tilsammen opgjorde man gælden til 11 Rdl., 2 Mark og 12 skilling, efter at enken havde tilkendegivet, at de 3 Rdl., som Niels Jacobsen havde lånt den salig afdøde, efter hendes mening var blevet betalt tilbage.

Hermed var vurderingen ikke tilendebragt. Man gennemgik herefter "gårdens brøstfældighed", som af de antagne vurderingsmænd blev taget i eftersyn på følgende vis:

	Rdl.	Mark	Skilling
Den vestre Længde løber Siunder og Nor 10 Fag, mangler til Tag			
8 Trager Langhalm á Trage 2 Mark	2 -	4 -	-
Arbejdsløn	-	4 -	-
Den Nørre Længde løber Øster og Vester, der til behøves			
Foedstykker 54 alen á 12 Skilling	6 -	4 -	8 -
Desuden 8 Stolper á 1 Mark og 8 Skilling	2 -	-	-
8 Stk. Løsholter á 1 Mark er	1 -	2 -	-
Nok til samme Længde 6 Trager Halm á 2 Mark er	5 -	2 -	-
Arbejdsløn	1 -	-	-
Stuehuset som løber Øster og Vester, dertil behøves			
80 Alen Foedstykker á 12 Skilling er	10 -	-	-
24 Stk. Stolper á 1 Mark og 8 Skilling er	6 -	-	-
24 Stk. Løsholter á 1 Mark	4 -	-	-
Endnu 8 Fag til samme Huus hvor Loftet er ganske slet			
Og brøstfældig behøves 8 Tylter deller á 2 Rdl.	16 -	-	-
Til Arbejdsløn	2 -	-	-
300 Søm á 2 Mark 100drt er	1 -	-	-
5 Stk Biælker á 4 Mark er	3 -	2 -	-
100 Legter	5 -	-	-
24 Spær á 1 Mark Stk.	4 -	-	-
Arbejdsløn til Tømmermand	3 -	-	-
Summa Gaardens Brøstfældighed	74 Rdl.	0 Mark	8 Skilling

Efter således at have konstateret en jævn brøstfældighed til 74 rigsdaler og en løs gæld til naboer på godt 11 rigsdaler, kommer vurderingsmændene yderligere frem til, at der

som endnu et punkt må konstateres, at "til Gaardens Besætning udfordres i det allermindste":

2 Vogn-bester á 16 Rdl.	32 -	-	-
6 Ploug-Beester á 10 Rdl.	60 -	-	-
1 Ferred Vogn	10 -	-	-
2 Træ Vogne	8 -	-	-
Ploug og Harve	2 -	4 -	-

Det ender altså sammenlagt med, at der i gården er værdier på 195 rigsdaler og en forventet udgift på 198 rigsdaler, og der er således ikke noget at arve, så selv om der har været indkaldt de berørte parter, efter hvad dokumenterne viser, og man således har været meget omhyggelige med at advisere alle, der

måtte have interesser i arvesagen, så ender det alligevel med, at enken Anne Jørgensdatter »med hendes nuhavende Mand at betale den angifne Gield til alle og enhver som herudi er anført og tilstaaet«.

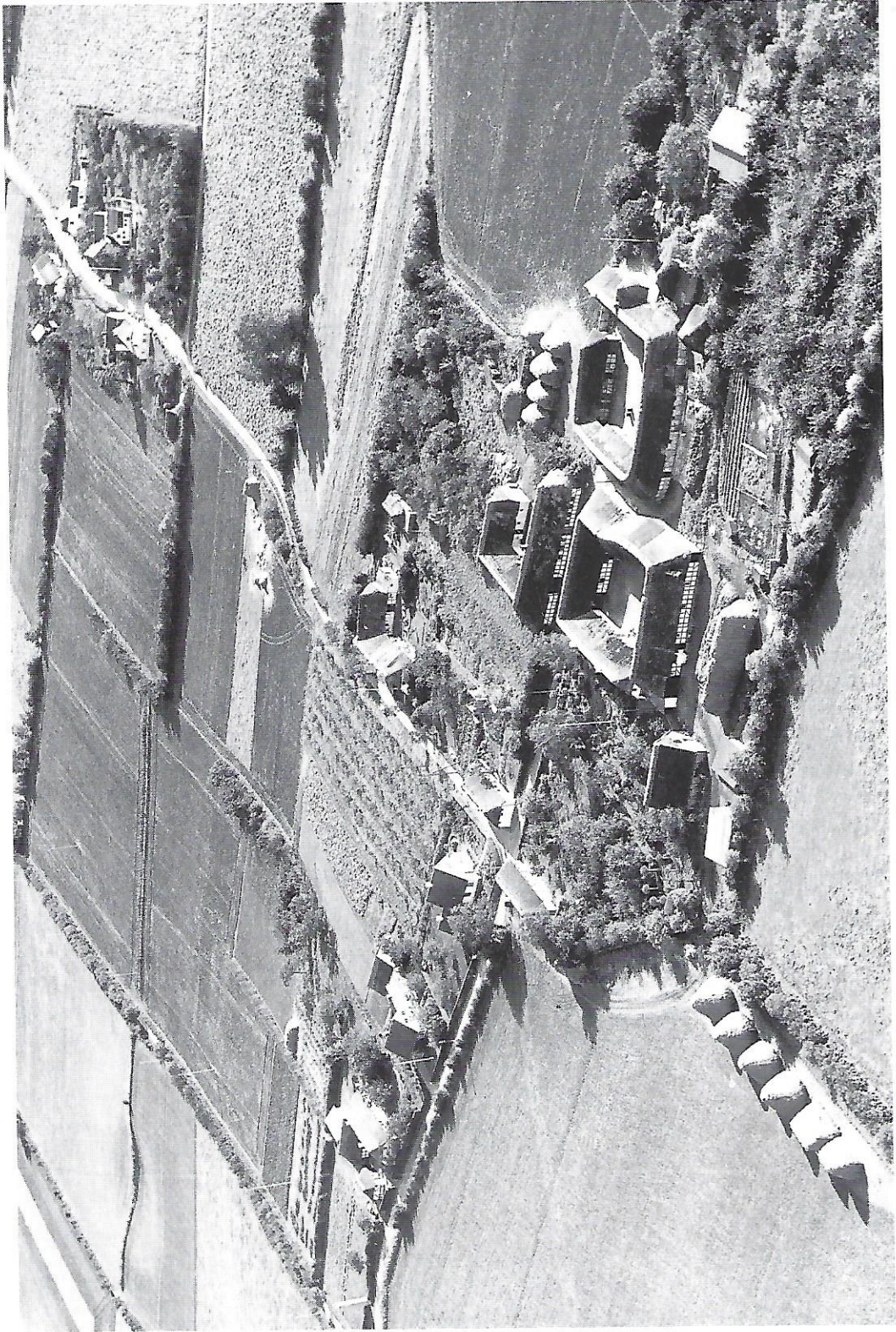
Skifteretten slutter således med, at enken og hendes mand forsikrer, at »Enken med

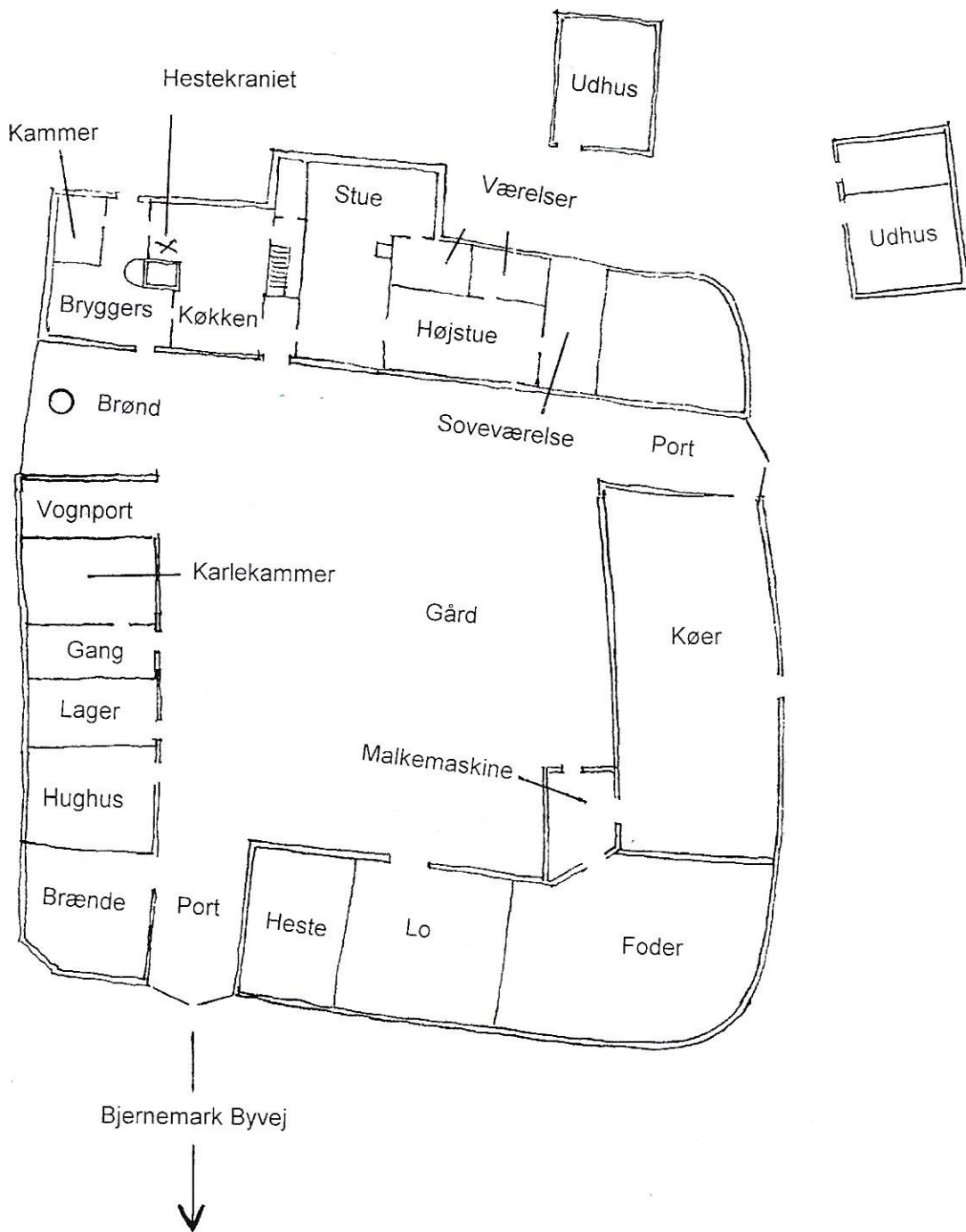

Luffoto af Bjernemark by set fra syd med dalen og markerne i baggrunden. (Foto: Helge Heger, Svendborg ca. 1950-1952).

Luffoto af den gamle del af Bjernemark by. Af de 3 tætliggende gårde ses "Drostgården" længst til højre. (Foto: Helge Heger, Svendborg ca. 1950-1952).

Grundplan over "Drostgaarden" ca. 1970. Fundstedet for hestekraniet er markeret med et kryds.

hendes Mand med Tiid og Lejlighed at sætte Gaarden i forsvarlig Stand«.

I dag

I nogenlunde stand er »Drostgaarden« i hvert fald blevet holdt gennem tiden, for både gård- en og nabogårdene har på mirakuløs vis overlevet de mange år.

Ingen af gårdene har været fredede eller kendt bevaringsværdige og fremstår derfor i dag stærkt ombyggede, og der er givetvis ikke meget tilbage fra 1762.

»Drostgaarden« står dog stadigvæk i sin oprindelige form og placering med fire bindingsværks- og stråtake længer og to fritstående tilsvarende småhuse i haven. Kun sydsiden af stuehuset har fået erstattet bindingsværk med traditionelt kalket murværk. Resten er udmuret bindingsværk med Flensborgsten muret blankt, et usædvanligt fænomen her på øen. Ligeledes er tre af de fire udvendige bygningshjørner på de fire længer afrundede. Det fjerde hjørne på det ombyggede stuehus har muligvis også været afrundet. Jeg har ikke set gårdarrangementer med de afrundede hjørner på bygninger her på øen, men i museet »Den fynske landsby« ved Odense finder man tilsvarende på »Fjeldstedgården«. Denne gård er organiseret bygningsmæssigt nøjagtig som »Drostgaarden« med porte, bygninger, rumplaceringer og skorstene, men den er noget større. Især er bygningerne bredere og meget rummeligere. Når »Drostgaarden« blev opgivet som landbrugsejendom i 1970 af Thorkild Sivertsen, skyldes det i høj grad, at de små lavloftede og smalle bygninger gjorde en tidsvarende anvendelse umulig. Den blev derfor solgt til en flok unge mennesker og er gennem årene blevet stærkt ombygget indvendigt, men der findes dog stadigvæk indvendige skillerum af soltørrede sten, ligesom der stadigvæk er lerklinede, pileflettede felter i ydervæggene af stuehuset mod syd og i de fritstående småbygninger.

At gården er gammel og ligger nogenlunde,

hvor den altid har ligget, fik vi et interessant bevis på under en ombygning af stuehuset i 1991. Under udgravning af gulvet i det oprindelige køkken fandt vi et nedgravet hestehoved placeret, hvor der oprindeligt havde været en stor bageovn. Den store indvendige skorsten står stadigvæk på sin plads. Man kunne oprindeligt gå ind i selve skorstenen, hvor der var ildsted. Der er også tegn på anbringelser af jernstænger, så skorstenen også kunne bruges til røgning, og åbningen til den oprindelige bageovn var muret til. En tilsvarende placering af bageovnen findes endnu på den omtalte Bolstedgaard i »Den fynske landsby«, og man kan der også se den store kuplede ovn, der stikker ud af bygningens facade. Det har den givetvis også gjort her, men sydfacaden på »Drostgaarden« er som tidligere nævnt nybygget og flyttet længere udad, og der er derfor ingen spor af ovnen, undtagen den tilmurede åbning.

Men hestehovedet ligger der, og det er kun et rent tilfælde, at jeg blev opmærksom på det. Kort forinden havde jeg set en bog hos en bekendt fra Bornholm og i denne bog: »Gudhjem i 9000 år«, hæftet mig ved en artikel om de nedgravede hestehoveder i »Damaskegaard« ved Melsted nær Gudhjem. Gården blev i 1976 nedtaget og flyttet til Frilandsmuseet. Den var Bornholms ældste gård, og man udgravede derfor gårdens fundamenter og fandt spor efter mindst fem fundamenter fra forskellige perioder i gårdens historie.

Forfatteren, Peter Tiemroth, skriver blandt andet: »Efter flytningen fandt man i stuehuset et velbevaret lergulv med strøsand ovenpå. Og da man gravede for at komme ned til et endnu ældre lag, dukkede midt under stuegulvet et stort hestekranium op. Da fodmuren undersøgte, fandt man endnu et hestekranium. Og efter yderligere gravning fandt man resterne af endnu to hestekranier under en stor bageovn, hvis oprindelse daterer sig helt tilbage til 1500-årene. Altså har man gennem flere hundrede år anbragt hestekranier under gul-

vet forskellige steder i »Damaskegaard's« stue-
længe.

På Bornholm kendes skikken fra enkelte andre steder, men i øvrigt er den ikke ualmindelig i Skandinavien, det nordlige Europa og Irland. Blandt forskerne er der stor uenighed om, hvad hestekranier og andre sære nedlagte genstande skal betyde. Nogle hævder, at det skete af akustiske grunde. Men mere sandsynligt forekommer det, at der er tale om ældgammel lykketetro fra hedensk tid. Som stille og roligt har overlevet op gennem århundreerne.

Vikingerne begravdes for eksempel ofte med heste, der ofredes ved gravlægning. Hesten var hellig – Odins dyr. Og endnu i 1700-1800 tallet ofrede man heste ved at jage dyrene udover styrter. (...) Hestens kød var offerkødet – blotgildets mad. Hestens styrke kunne bruges til at beskytte sig, og offerdyrenes knogler anbragtes ofte under gulve og stolpehuller. Hestetænder i vikingegravene er i øvrigt heller ikke helt sjældent.«

Hestehovedet på »Drostgaarden« ligger,

hvor det altid har ligget. Vi tog dog et par tænder fra kæben. Hvor gamle de er, ved vi ikke, men de kan tilsyneladende være helt fra 1500-tallet, men er måske fra 1700-1800 tallet.

I forbindelse med ombygningen i 1991 fandt vi også flere munkesten, der har været brugt som fundamenter for indvendige skille- rum og skorstenen. Der er både almindelige sten og også et par formede sten fra gesimser eller sålbænke. De stammer måske fra Horse Slot, som lå i Horseskoven ud mod sundet ved Iholm. Det blev brudt ned i 1300-1400 tallet, og materialerne derfra er givetvis blevet genbrugt lokalt.

Der er mange historier, der endnu ikke er fortalt, men man bliver mindet om dem hver dag, når man går rundt et sted, hvor der har boet mennesker i hundredevis af år ... og tak for det!

Leo Jespersgaard, f. 1942 i Dronninglund. Murer og arkitekt.

Vejidyl ved de 3 gårde i Bjernemark, "Drostgaarden" i midten.